

Shrnutí

Disertační práce se zabývá právní regulací energetiky v České republice v kontextu ochrany životního prostředí. Energetika je autorem práce pojímána široce, jelikož pod ní zahrnuje nejen fázi získávání energetických zdrojů, výroby a distribuci energie, ale i činnosti spojené s oblastí úspor energie a nakládání s energetickým odpadem. Autor pro tyto jednotlivé fáze zavádí pojem energetický řetězec, jež chápe jako soustavu vzájemně provázaných a souvisejících vývojových stádií energie. Energetické právo je autorem definováno jako právo, které reguluje chování osob k využitelné energii ve všech fázích energetického řetězce. V každé fázi energetického řetězce může docházet (a často dochází) k ohrožování a poškozování životního prostředí. V práci je kladen důraz na principy a nástroje ochrany životního prostředí, jež mohou účinně plnit svoji funkci v energetických právních předpisech. Cílem práce je tedy nalezení a pochopení souvislostí principů a nástrojů ochrany životního prostředí v českém energetickém právu. Tyto znalosti pak umožní posoudit právní úpravu energetiky de lege lata včetně uvedení konkrétních návrhů de lege ferenda a možných koncepčních změn.

Nejdůležitějším a zastřešujícím principem ve všech fázích energetického řetězce je princip trvale udržitelného rozvoje, svoji nezastupitelnou úlohu má také princip nejlepších dostupných technik a odpovědnosti provozovatele. Význam ochrany životního prostředí nesmí být chápán absolutně, je třeba jej také dále poměřovat s dalšími základními pilíři energetiky, kterými jsou dostupnost a konkurenceschopnost. Nejvýznamnějším koncepčním nástrojem je Státní energetická koncepce, jež stanovuje dlouhodobé energetické cíle a je podkladem pro Politiku územního rozvoje. Na Státní energetickou koncepci z územního hlediska navazují územní energetické koncepce, z hlediska tematických oblastí energetiky pak akční plány. Hierarchizace dokumentů je důležitým prvkem pro realizaci dlouhodobých koncepcí. Při tvorbě těchto dokumentů je postrádáno zhodnocení zkušeností s některými opatřeními v jiných členských státech Evropské unie. V energetickém právu se setkáváme i s některými speciálními nástroji, jež jsou reprezentovány stavem nouze, ochrannými a bezpečnostními pásmy a energetickým specialistou. Energie jako ovladatelná přírodní síla je věcí v právním slova smyslu. Občanský zákoník operuje s pojmy liniové stavby a inženýrské sítě, které však nejsou žádným právním předpisem definovány. De lege ferenda by bylo vhodné jejich definici uvést ve stavebním zákoně. Lze shrnout, že liniové stavby jsou širším

pojmem než inženýrské sítě, nejsou součástí pozemku a zpravidla jsou nemovitou věcí. S pojmem energetická infrastruktura pracuje zákon o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury, ačkoliv i zde by byla vhodnější definice ve stavebním zákoně. Česká právní úprava postrádá terminologickou jednotnost energetických pojmů včetně absence některých základních definic. Zásadní novinkou od roku 2018 je institut koordinovaných řízení, jež má urychlit výstavbu energetické infrastruktury. Lze očekávat zvýšení významu procesu EIA z pohledu ochrany životního prostředí. Nejzranitelnější složkou ochrany životního prostředí je ovzduší, a s tím související klimatický systém Země. Pozitivně lze sledovat zvyšující se snahy o regulaci konstrukcí nadzemních vedení, jež ohrožují ptactvo. Dále je nutno trvat na minimalizaci fragmentace krajiny nadzemními vedeními. Autor dospívá k názoru, že budoucí finanční podpora biopaliv první generace je nesprávná vzhledem k možnostem využíváním odpadní biomasy a rozvoji elektromobility, a je tudíž v rozporu s principem nejlepších dostupných technik. Pozitivní je zachování stávajících čtyř hlavních zákonů v energetice na úkor roztržitosti právní úpravy do více zákonů.

Z pohledu mezinárodního práva je v současnosti nejvýznamnější úmlouvou, jež nepřímou reguluje energetiku, Pařížská dohoda. Z mezinárodních úmluv regulujících přímo energetiku má dominantní postavení jaderná energetika. Nevyhnutelným se jeví vznik mezinárodních úmluv řešící problematiku těžby nerostných surovin z mořského dna. S touto problematikou jsou paradoxně spojeny zejména obnovitelné zdroje energie. Potřeba některých vzácných kovů pro výstavbu výroben energie z obnovitelných zdrojů a jejich doprovodných zařízení (zejména bateriové články) patří již dnes mezi nedostatkovou surovinu. Energetická politika Evropské unie a na ni navazující unijní právní předpisy jsou hlavním důvodem změny energetického práva v České republice. Ačkoliv mají členské státy dle Smlouvy o fungování Evropské unie výhradní právo na určování složení jejich energetického mixu, závazné cíle v podobě zvyšování podílu obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie ovlivňují tedy nepřímou také tuto oblast. Harmonizace českých právních předpisů je nejvíce patrná v oblasti liberalizace energetického trhu a úspor energie. Unijní regulace výrobků s ohledem na požadavky na ekodesign je zásadně správná, nicméně příliš časté změny a širě regulovaných výrobků může být často kontraproduktivní, je třeba brát v potaz i ekonomické a sociální aspekty vycházející z principu trvale udržitelného rozvoje.

Pro oblast regulace podnikání v energetických odvětvích jsou klíčové administrativní nástroje reprezentované zejména udělením licence jako nezbytným předpokladem pro

podnikání. Autor nalézá v energetických právních předpisech hojně také princip účelové vázanosti finančních prostředků. Pro oblast podnikání v energetických odvětvích je specifické postavení zákazníka, na jehož ochranu musí být kladen zvýšený důraz. Jelikož jsou smlouvy o dodávkách elektřiny nebo plynu pro širokou veřejnost často něčím zcela nesrozumitelným, je nutno de lege ferenda trvat na povinné písemné formě těchto smluv. Pozitivně lze shledat ustanovení energetického zákona, jež ukládá držitelům licencí při výkonu jejich činností dbát na ochranu životního prostředí pod sankcí jeho nesplnění. Kriticky je nahlíženo na současné možnosti volby a odvolání členů Rady Energetického regulačního úřadu, de lege ferenda se doporučuje rakouský model. Plošné upouštění od provozní podpory na výrobu elektřiny z fotovoltaických elektráren a bioplynových stanic včetně ukončení provozní podpory elektřiny z ostrovních systému (na území mimo dosah distribuční sítě) je nesprávné. Riziko zneužití provozních podpor se dá řešit stanovením podpory pro maximální výši instalované kapacity. V případě možnosti volby mezi jednorázovou investiční dotací nebo provozní podporou je ekonomicky efektivnější varianta provozní podpory. Další podpora obnovitelných zdrojů by měla oslovit masivní část veřejnosti tím, že se zjednoduší administrace, zvýší informovanost veřejnosti a nastaví motivační výše provozní podpory. Je doporučováno zavedení aukčního systému pro další výstavbu obnovitelných zdrojů, jehož výhodou je dlouhodobé plánování a vysoutěžení tržních cen mezi investory. Dále je doporučováno vytvoření mapy tzv. vyloučených zón pro výstavbu větrných elektráren. Z hlediska lokalizace výroby obnovitelných zdrojů energie je třeba se vyvarovat monokulturám, jež opouští jednu ze základních výhod obnovitelných zdrojů, a to decentralizace výroby energie. Právě dlouhodobost a konzistentní právní úprava je nutným předpokladem pro další rozvoj energetiky.

Nevhodným je shledáváno ponechání úpravy občanskoprávní odpovědnosti provozovatelů jaderných zařízení ve starém atomovém zákoně. Nový atomový zákon je sice systematicky strukturován a obsahuje celou řadu důležitých principů a nástrojů ochrany životního prostředí, nicméně nový atomový zákon obsahuje příliš odborných termínů, jejichž úprava měla být ponechána prováděcím právním předpisům. Zásadní nesouhlas je vyjádřen s proklamovanou snahou některých zákonodárců přijmout speciální zákon pro dostavbu jaderné elektrárny v Dukovanech. V tomto směru je pohlíženo na novelizaci zákona o urychlení výstavby do dopravní, vodní a energetické infrastruktury pozitivně, nicméně de lege ferenda by mohly být zahrnuty prvky obalové metody pro výstavbu jaderných elektráren. V oblasti úspor energie je třeba sjednotit jednotlivé podporované programy pod jediný

ústřední správní úřad (Ministerstvo průmyslu a obchodu), razantně zjednodušit administrativní proces podávání žádostí, oslovit širokou veřejnost a systematicky vypisovat jednotlivé podpory. Důraz musí být kladen na zvýšení důležitosti ekonomických nástrojů na úkor administrativních. Princip pozitivní ekonomické stimulace by měl být realizován nastavením mechanismu tzv. minimální tržní hodnoty v rámci investičních dotací. Kritice podléhá povinnost zhotovení dokumentů s účinky soft law. V platné právní úpravě chybí prováděcí právní předpis pro stanovení cen pro obligatorní činnosti prováděné energetickými speciality.